

8. В Україні реалізується близько 230 проектів з енергозбереження в ЖКГ [Електронний ресурс] / Асоціація енергоаудиторів житлово-комунального господарства. – 22.04.2011. – Режим доступу: <http://www.aea.org.ua/>

9. Німецький державний банк KfW увійшов до складу акціонерів ПроКредит Банку в Україні [Електронний ресурс] / ProCreditBank Україна. – Режим доступу: <http://ua.procreditbank.com.ua/press-center/news/256-nemetskiy-gosudarstvennyiy-bank-kfw-voshel-v-sostav-aktsionerov-prokredit-banka-v-ukraine>

10. Бізнес кредит [Електронний ресурс] / Національний екологічний центр України. – Режим доступу: <http://www.nescu.org.ua/energy/>

11. Планування та контроль енергоспоживання для малих та середніх підприємств [Електронний ресурс] / ProCreditBank Україна. – Режим доступу: <http://ua.procreditbank.com.ua/>

12. Loans for large projects [Електронний ресурс] / European Bank of Reconstruction and Development. – Режим доступу: <http://www.ebrd.com/pages/workingwithus/projects/products/loans.shtml>

13. Синдиковане кредитування українських банків під час світової фінансової кризи [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу: www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npmaup/2010_1/pdf.../56-61.pdf

14. Угода про заснування Європейського банку реконструкції та розвитку (Париж, 29 травня 1990 року): Документ 995_062 редакція від 03.08.2004 на підставі 748/2004 [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_062

М.П. ЛІЩИНСЬКИЙ,
аспірант, Національний університет біоресурсів і природокористування України

Формування інвестиційної привабливості аграрних корпорацій України

У статті досліджено стан інвестиційної діяльності в корпоративних структурах АПК України; виявлено основні проблеми, що впливають на обсяг інвестицій, доведено, що Україна має потенційні можливості отримання конкурентних переваг на світовому ринку сільськогосподарської продукції.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна привабливість, аграрні корпорації, управління інвестиційною привабливістю, інвестиційний клімат.

В статье исследовано состояние инвестиционной деятельности в корпоративных структурах АПК Украины; выявлены основные проблемы, влияющие на объем инвестиций, доказано, что Украина имеет потенциальные возможности получения конкурентных преимуществ на мировом рынке сельскохозяйственной продукции.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная привлекательность, аграрные корпорации, управление инвестиционной привлекательностью, инвестиционный климат.

The article examined the state of investment in corporate structures of Ukraine, identified key issues affecting investment, it is proved that Ukraine has the potential to gain competitive advantage in the global agricultural market.

Постановка проблеми. На сучасному етапі соціально-економічного розвитку відбувається занепад агропромислового виробництва, що характеризується зношеністю основних виробничих фондів, відсутністю виробничого потенціалу. Інвестиції необхідні суб'єктам господарювання для

переходу до стабільної господарської діяльності, переоснащення виробництва, підвищення якості продукції та залучення висококваліфікованих кадрів.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Проблемам залучення інвестицій та управління ними в сільськогосподарських суб'єктах господарювання України присвячені праці багатьох вітчизняних учених, зокрема І.А. Бланк, М.І. Кісіль, Г.П. Лайко, А.А. Пересади, М.П. Сороки, В.Г. Федоренко та ін. Водночас комплексний підхід до ефективного управління інвестиційною привабливістю, передусім як сільськогосподарських корпорацій, потребує більш детального аналізу та вивчення, а також залишається недостатньо дослідженою проблемою.

Мета статті. Враховуючи особливості діяльності корпорацій, узагальнити і дослідити процеси управління їх інвестиційною привабливістю на основі активізації діяльності всіх джерел інвестування.

Виклад основного матеріалу. Інвестиційна привабливість підприємств на сьогодні в більшій мірі залежить від організаційно-правової форми, що в сукупності визначає рівень ефективності його економічної активності. Формування інвестиційної привабливості корпорацій є необхідною і важливою умовою для залучення інвестицій, що дасть змогу підняти рівень виробництва, збільшити обсяги продукції та наростити матеріально-технічний потенціал.

В умовах ринкової економіки важливу роль відіграють корпоративні форми організації, які великою мірою впливають на соціально-економічне становище країни. Сучасна економічна система України діє в умовах становлення ринкових відносин, основною ознакою яких є формування кор-

поративного сектору як основного серед нових організаційно-правових форм господарювання.

Важливим чинником забезпечення ефективної діяльності корпорацій в умовах ринкової економіки є залучення до виробничого процесу додаткових фінансових ресурсів, оскільки у підприємств постійно виникають труднощі щодо нагромадження власних джерел формування як основних, так і оборотних засобів виробництва. Вирішенню цієї проблеми сприяє участь у господарській діяльності сільськогосподарських підприємств позичених коштів.

Інвестиції грають провідну роль у відтворенні виробничих ресурсів. В аграрному інвестиційному процесі відносини регулюються системою економічних, фінансових та інших важелів, що діють через механізми оподаткування; кредитну, цінову та амортизаційну політику, фінансову допомогу у вигляді дотацій, субвенцій, субсидій і бюджетних позик, державні норми і стандарти, регулювання участі інвесторів у приватизації; проведення експертизи інвестиційних проектів та інші заходи.

Переважає більшість елементів механізму управління інвестиційною сферою є загальнодержавними і поширюється на агропромисловий комплекс як на невід'ємну частину національної економіки.

Перехід до регульованої ринкової економіки має докорінно змінити підходи до інвестиційної політики держави з метою посилення її впливу на інвестиційний процес. Головним об'єктом регулювання виступають інвестиції, а інструментами – такі важливі вартісні категорії, як гроші, фінанси, кредит, прибуток, ціни, які відображають процес відтворення. В основу інвестиційної політики держави має бути покладене гнучке поєднання адміністративних та економічних методів управління [5].

У сучасній зарубіжній літературі термін «інвестиції» часто трактується як придбання цінних паперів (акцій, облігацій). В Україні цей термін ідентифікується з терміном «капітальні вкладення». Інвестиції в такому випадку розглядаються як вклади у відтворення основних фондів (споруд, обладнання, транспортних засобів). Водночас інвестиції можуть спрямовуватися на поповнення обігових коштів, придбання нематеріальних активів (патентів, ліцензій, ноу-хау).

Сьогодні не існує єдиного підходу до визначення сутності даної категорії, хоча багатьма вченими зроблена спроба в найбільшій мірі розкрити її сутність. Зокрема, І.О. Бланком [1] розглядається інвестиційна привабливість з позиції фінансового стану підприємства як «інтегральна характеристика окремих фірм – об'єктів інвестування з позицій перспективності розвитку, обсягів та перспектив збуту продукції, ефективності використання активів, їх ліквідності, платоспроможності і фінансової стійкості».

Вихід агропромислового комплексу з економічної кризи потребує додаткових інвестицій. Це власні кошти підприємств, бюджетне фінансування, кошти фінансових та інших інвесторів, кредити комерційних банків, а також іноземні інвестиції.

У масштабах держави пріоритетними для інвестицій є ті галузі та виробництва, яким притаманний істотний мультипліка-

тивний ефект. Завдяки такому ефекту розвиток зазначених галузей справляє позитивний вплив на економічне зростання суміжних галузей та виробництв, до галузей з мультиплікативним ефектом відносять сільське господарство.

Аграрний сектор посідає важливе місце в економіці України, тут виробляється 11–14% валової продукції, однак на галузь припадає лише 3,7–5% усіх інвестицій в економіку країни. Сільське господарство разом із іншими складовими АПК забезпечує близько 30% валового внутрішнього продукту, зайнятість майже третини працюючого населення, виробництво 95% товарів масового вжитку, утримання сільської поселенської мережі з 15 млн. жителів, а отже потребує такої державної політики і підтримки, яка б забезпечила привабливість інвесторам, мотивацію для здібного нового агроменеджменту, сприятливі умови життя та достойну оплату праці сільських жителів [3].

На сьогодні в Україні більшість корпоративних структур функціонують у вигляді акціонерних товариств, особливістю яких є випуск цінних паперів з метою залучення великої кількості інвесторів. Це також збільшує обсяг акціонерного капіталу, тобто збільшує потужності акціонерного товариства. Перевагами акціонерного капіталу є можливість проведення за його допомогою великомасштабного виробництва, його зменшений ступінь ризикованості тощо. Водночас основним недоліком акціонерного капіталу є велика його роздробленість, недосконалість законодавчої бази, неузгодженість дрібних акціонерів та власників великих пакетів акцій тощо.

Управління інвестиційною привабливістю сільськогосподарських акціонерних товариств великою мірою зумовлене сучасним станом інвестиційного ринку та його розвитком. Розпочата в Україні економічна реформа потребує підвищення рівня господарства з метою економічного зростання держави. Особливо складною є проблема відродження фінансового ринку, як саморегулюючої системи переливання капіталів, системи довгострокових інвестицій.

Сучасна криза української економіки, що зумовлена її неефективністю, може призвести до тривалого спаду і занепаду сільськогосподарського виробництва.

Так, у результаті масової приватизації в Україні створено низку сільськогосподарських акціонерних товариств, внаслідок чого широкі верстви населення стали власниками їх акцій, що зумовило тривалий процес економічного розвитку акціонерних товариств та більшість з них потребує значного вливання коштів.

На сьогодні для потенційних інвесторів пріоритетними є підприємства, що мають високий виробничий потенціал, резерви зростання прибутку і рентабельності власного капіталу. Серед них перспективні суб'єкти господарювання АПК, де є можливості зростання доходності більшими темпами, ніж витрат. Для цієї сфери економіки найбільш привабливі та прибуткові сектори інвестування такі, як: розвиток машинобудування для виробництва технологічного обладнання для олієжирової, борошномельно-круп'яної, хлібопекарсь-

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

кої, молочної продукції та сільськогосподарської техніки; оновлення і модернізація на базі новітніх технологій підприємств харчової промисловості і підприємств, що здійснюють заготівлю, доробку і зберігання зерна та іншої сільськогосподарської продукції; запровадження високопродуктивних технологій вирощування сільськогосподарських культур й утримання сільськогосподарських тварин та птиці; збільшення випуску хімічних засобів захисту сільськогосподарських рослин і тварин; розвиток сервісного обслуговування щодо надання виробничих послуг агропромисловим підприємствам і, особливо, аграрним [2].

Вище перелічені умови дають змогу інвесторам прийняти правильне рішення щодо вкладання інвестицій з найменшим ризиком і максимальним економічним ефектом. Особливо важливим є те, що кожен рівень може бути самостійним, окремим об'єктом інвестування.

Технологія формування інвестиційного потенціалу корпорації в перш за все повинно бути зорієнтовано на забезпечення її розвитку. Розвиток потенціалу повинен мати результат довготривалої ефективності формування інвестиційного потенціалу.

Роль інвестицій як рушійної сили розвитку сільськогосподарських корпорацій яскраво проявляється в тому, що вони є могутнім стимулом для розвитку науково-технічного прогресу. Застосування нової техніки і технологій сприяє зниженню витрат виробництва, збільшенню обсягів випуску продукції, поліпшенню її якості та створює для підприємств значні переваги над конкурентами. В ринкових умовах господарювання лише застосування високоефективної техніки та передових технологій дає змогу підприємствам виживати і розвиватися, досягати успіхів. Ігнорування технологічного прогресу неминуче призводить до економічного занепаду.

Важливою характеристикою інвестиційної привабливості сільськогосподарських акціонерних товариств виступають показники зношеності основних виробничих фондів, їх вибуття та відтворення, що потребує залучення інвестицій на ці потреби, і насамперед фінансових ресурсів.

Одним із найважливіших фінансових джерел для впровадження сучасних технологій у сільськогосподарське виробництво є кредитні ресурси комерційних банків.

Проте відсутність гарантій повернення наданих кредитів суб'єктами господарювання, збитковість більшості підприємств, низький рівень рентабельності виробництва не сприяють залученню капіталів у сільське господарство в необхідних обсягах [4].

Сучасний стан інвестиційної діяльності в сільському господарстві значною мірою зумовлений загальним станом економіки. Затяжна економічна криза в нашій державі зумовила різкий спад інвестиційної діяльності, особливо в агропромисловому комплексі.

Однак для того, щоб іноземні інвестори виявили бажання вкладати кошти в Україну, необхідно кардинально поліпшити інвестиційний клімат. Велику роль в агропромисловому

комплексі має зіграти також законодавче визначення прав власності на землю.

Аналізуючи обсяг прямих інвестицій зарубіжних країн в економіку України, можна стверджувати, що останній час відбувається скорочення обсягів інвестицій.

Низька активність іноземних інвесторів щодо вкладення капіталу в сільськогосподарські корпоративні структури насамперед зумовлена негативним іміджем України на світовому інвестиційно-кредитному ринку, основними причинами якого є:

1) нестабільна політична ситуація, що певною мірою знижує розвиток інвестиційної діяльності, оскільки більшість інвесторів не можуть повною силою використовувати свої можливості, через відсутність регулювання з боку уряду інвестиційних процесів та неможливість прогнозувати економічний розвиток країни;

2) недосконалість податкового законодавства, стримує потенційних інвесторів, оскільки на сьогодні діє велика кількість податків, що не дає змогу розвитку інвестиційної активності;

3) недосконала законодавча база, що регулює діяльність корпорацій в Україні;

4) непрозорість та недосконалість фондового ринку, що не дає змоги показати реальну ринкову вартість компанії через відсутність інформації про її фінансовий стан;

5) нерозвиненість чіткої системи корпоративного управління, що спричиняє проблеми у корпоративному секторі, через неузгодженість дій між акціонерами та незахищеності прав інвесторів;

6) недостатній рівень розвитку фінансового ринку, зокрема відсутність інвестиційних банків, потужних інвестиційних компаній, страхових компаній, що спеціалізуються на страхуванні інвестиційних ризиків;

7) недостатній рівень інформації про учасників ринку цінних паперів, що не дає змоги інвесторові реально оцінити вартість і потенціал українських підприємств;

8) гальмування земельної реформи, а саме невирішеність питання ринку землі;

9) високий рівень монополізації ринку, що призводить до високого рівня інфляції;

10) досить високі інвестиційні ризики та низький рівень рентабельності більшості аграрних підприємств;

11) відсутність системи страхування інвестицій;

12) низька інноваційна активність та невисокий рівень платоспроможності підприємств;

13) тривалість і громіздкість процедури створення спільних підприємств та багато іншого.

Враховуючи вище викладене, слід зауважити, що привабливими для інвестицій сільськогосподарські акціонерні товариства будуть лише тоді, коли стабілізується правове регулювання інвестиційної та іншої господарської діяльності, а також коли умови господарювання відповідатимуть загальноприйнятим економічним законам та принципам.

Найпершим кроком щодо покращення інвестиційної привабливості є створення стабільного, послідовного правового середовища функціонування як іноземних, так і вітчизняних суб'єктів інвестиційної діяльності.

Серед перспектив основними напрямками інвестицій акціонерними товариствами є покращення матеріально-технічної бази, залучення інновацій, нарощування виробництва, підвищення конкурентоспроможності продукції, що виробляється, залучення висококваліфікованих кадрів та ін.

Для стабілізації економіки і поліпшення інвестиційного клімату потрібно застосувати низку кардинальних заходів, спрямованих на формування у країні як загальних умов розвитку цивілізованих ринкових відносин, так і специфічних, що безпосередньо впливатимуть на активне залучення іноземних інвестицій.

Серед першочергових заходів загального характеру варто назвати:

- досягнення національної згоди між різними владними структурами, соціальними групами, політичними партіями та іншими громадськими організаціями;
- створення у країні цивілізованого ринку, посилення боротьби зі злочинністю;
- гальмування інфляції всіма відомими у світовій практиці заходами, за винятком невиклати працюючим заробітної плати;
- перегляд податкового законодавства у бік його спрощення і стимулювання виробництва;
- мобілізація вільних коштів підприємств і населення для інвестицій шляхом підвищення відсоткових ставок по депозитах і внесках;
- упровадження в будівництво системи оплати об'єктів за кінцеву будівельну продукцію;
- застосування на практиці передбаченого законодавством країни механізму банкрутства;
- застосування податкових пільг банкам, вітчизняним та іноземним інвесторам, які надають довгострокові інвестиції, щоб вони мали можливість компенсувати свої збитки від уповільненого обігу капіталу порівняно з іншими напрямками їхньої діяльності;
- формування спільного ринку з країнами СНД із вільним переміщенням товарів, капіталу і робочої сили.

Активізація процесів інвестування повинна передбачити розробку і реалізацію комплексу заходів як на макроекономічному, так і на рівні суб'єктів господарювання.

Національному корпоративному управлінню притаманні також позитивні тенденції й здобутки: вітчизняні корпорації активно намагаються впроваджувати для своєї ефективності сучасні управлінські технології, автоматизувати виробничо-господарські процеси, підвищувати конкурентоспроможність власної продукції та насамперед дотримуватися

міжнародних стандартів якості, інвестувати кошти у розвиток людського капіталу тощо.

Динаміка інвестицій в агропромисловий комплекс свідчить про погіршення розвитку сільськогосподарських акціонерних товариств, а також про значне прискорене скорочення частки АПК в загальному обсягу інвестицій до основного капіталу.

Отже, агропромисловий комплекс, а особливо сільське господарство, в макроекономічному процесі втрачає свою роль та значення. Незважаючи на законодавство щодо пріоритетності розвитку, державна підтримка акціонерних товариств незначна.

Однією з головних цілей інвестування є забезпечення високого прибутку в процесі використання вкладених засобів. Але в сучасних умовах підприємства можуть у значній мірі керувати показниками прибутковості.

Висновки

Враховуючи вище викладене, для збільшення інвестиційної привабливості сільськогосподарських корпорацій необхідно здійснити ряд нижче перелічених заходів, що лежать далеко за межами їх впливу, а саме: розвиток системи іпотечного кредитування, зокрема іпотеки земельних ділянок; комплексне законодавче забезпечення запровадження ринку земель сільськогосподарського призначення; створення сучасної системи реєстрації нерухомості, зокрема земельних ділянок; розширення бюджетного фінансування фундаментальних наукових дослідження; розвиток системи страхування аграрних ризиків; удосконалення законодавства для створення та ефективного функціонування технопарків; забезпечення стабільної податкової політики та системи державної підтримки сільгоспвиробників; посилення гарантій захисту інвестицій та доходів інвесторів, забезпечення вільного руху капіталів та переміщення товарів тощо.

Реалізація зазначених й інших заходів дасть змогу значно підвищити інноваційно-інвестиційну привабливість АПК, продовольчу безпеку держави та експортний потенціал галузі.

Література

1. Бланк І.О., Гуляєва Н.М. Інвестиційний менеджмент: Підручник. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2003. – 398 с.
2. Лайко Г.П. Формування інвестиційної привабливості підприємств АПК. – Е.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 202 с.
3. Ланченко Е.О. Організаційно-економічний механізм інвестування в аграрній сфері АПК / Наукові доповіді Національного аграрного університету. – 2006, №2.
4. Резнік Н.П. Формування інвестиційно-інноваційного розвитку аграрної сфери // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – №5 (84).
5. Сорока М.П. Інвестиційна привабливість агропідприємництва. – Рівне: Видавництво «Волинська обласна друкарня», 2000. – 40 с.